

Somari

1

"lo còr ardent"

Franc Bardòu: *Escartaira la vela*

Estela Comellas: *Uns paraulís*

Sèrgi Bec: *Lo vent larg*

Olivier Lamarca : *Davant tu/ Poèmas destitolats*

2

tags

Denis Castagnou: *Post |signal |ethica*

Joan-Frederic Brun: *Lo silenci de Pasquino*

Bernat Manciet/ / Jaumes Privat: "Las velas"

3

monde de noste

Anoním: *Lo maçon de Labrit*

Sœurette Allard: *Lo marchand de cançons*

4

germanor

Jep Gouzy: *Pyrénées-Orientales Roussillon*

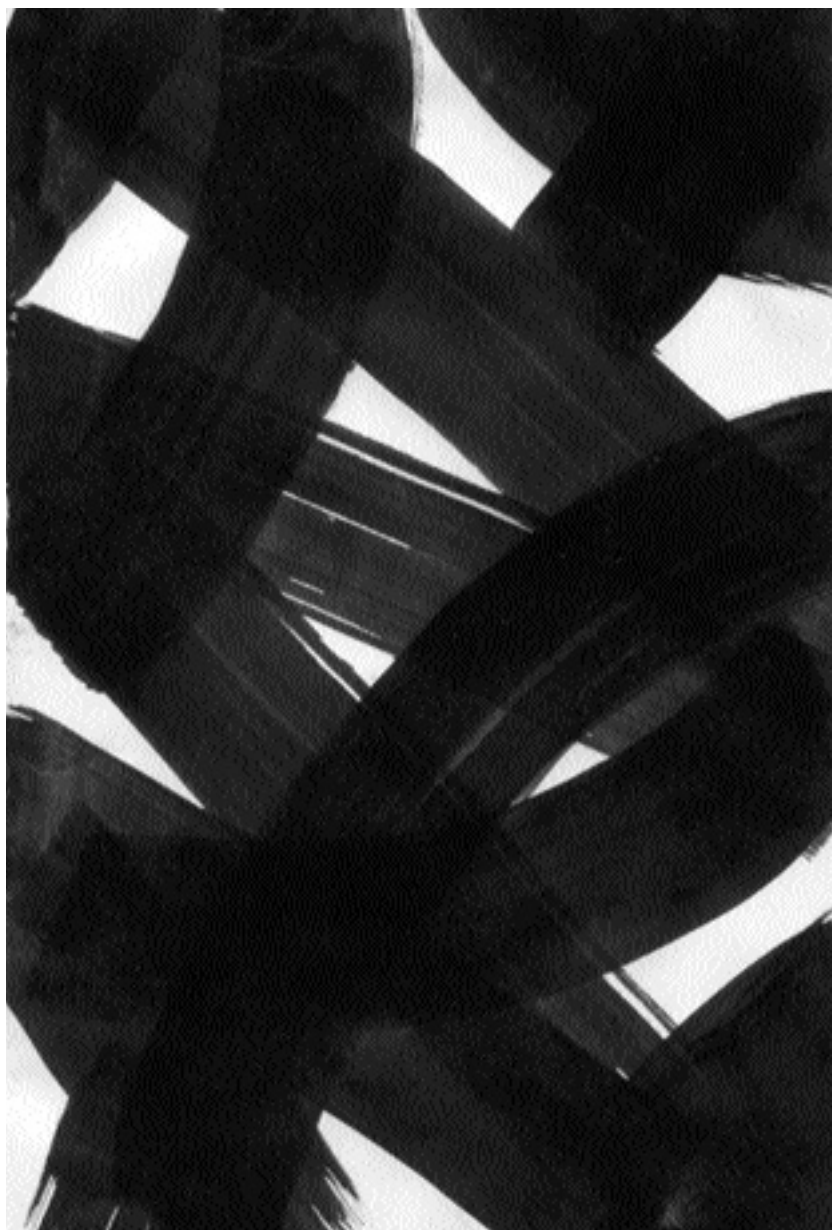
5

cronicas

libres: per Felip Gardy, Joan-Frederic Brun

novèlas

imatjat: Olivier Lamarca

Olivier Lamarca: *enquêta* 19

“lo còr ardent”

ESCARTAIRA LA VELA

"lo core ardeno in la desfatta nave..."

("lo còr ardent en la nau demesida...")

Guido Cavalcanti.

A Cristina Noacco

Escartaira la vela
e ufla-te d'ersada.
La nau descabestrada
anarà cap abans,
se lo Peugue, aquò's Tu,
e qu'aital la saquejas.

Çò que mena al Deluvi,
a l'aigat, a la nuèit,
al caòs extremièr,
s'aquò's Tu, qué me fa
lo rambalh qu'i descai
aquei mond amudit
e sas vanas semblanças?

Escartaira la vela
e ufla-te d'ersada.
La nau descabestrada
anarà cap a la
que m'a a de còr e d'anma,
se lo Peugue, aquò's Tu,
e qu'aital la saquejas.

UNS PARaulís

Adishatz. Com anatz ? Que vos telefòni... Qu'i a vent...
 Tà'm desencusar. Que'm sui trufada a gràtis, que n'èi
 un chic vergonha... Cinica?!... Qu'arregreti... Òc, mes que
 vos volí díser qu'èra atau sonque... Adish...

E mèrda! Que forri lo mòbil dens la saca de plaja. Non mes
 ne s'imagina pas l'esfòrç... Non, ne sui pas fièra deu mon fla-
 quèr de ier au ser de cap ad aqueth Enric, quasi inconegut de
 jo.

Qu'espíi lo canau qui se'n ved a's desseparar de la sua aiga
 graumosa e verdosa... A la gràcia de las aigas violentas qui
 arriban deu peugue estant. Mes lo sable qui'u hè empaish,
 s'esliça, entra, atau com un degrèu qui s'aprèssa sobte, por-
 tat per lo vent e qui chaca la pèth. Jo tanben aqueste sable
 hred que'u me chapi. A boca plea com la mainada qui cad
 suu viòt qui mia a la tessèira pr'amor que la duna hauta l'a
 arrogant las camas. Quan caplhèvi, que m'avisí, a maugrat
 deus grans de sable qui'm barrejan la vista, que l'ostau vielh
 deu som es miaçat com jamès. La mar grana honha tostemp
 au ras e qu'a honhat tot de l'ivèrn. Las tempèstas de deceme
 que l'an panat la trelha ronhosa e la talanquèra dab. Dejà, los
 arrais deu so de Sant-Joan que son a las acabalhas.

Atau com un mainatge qui n'aima pas la soletat nueitiva
 de la sua crampa escalorida qu'èi virat e arrevirat dens lo
 lheit. Que'm cercavi aqueth còs, aus estrèms deu matelàs
 demorats frescs, qui premí duas òras avè e dont me desse-
 parèi a degrèu. Los uelhs gran obèrts dens l'escur, qu'enter-
 vedí au medish moment lo son còs ad era d'aquí e ad aquera
 tanben d'acerà lunh.

Sabi pas lo mistèri de la pèth de las hemnas mès totun, ua
 tant bremança m'escana. Que'n sui enqüèra tot tremolant,
 tot trebolat. Que l'ac èi totun gausat contar e que m'a deishat
 parlar a maugrat que non estossi pas arribat dinc au cap de
 l'istòria - ce'm par, qu'avè a hestejar quauqua causa dab
 amics.

"La darrèra nueit, abans de deishar Varsovia, qu'encontrèi
 e que coneishoi ua gojata deu peu ros long e frisat. Irena que
 s'aperava. Que'm demòra, uei enqüèra, un gost de hèsta

trista e lassa pr'amor de la partida e tanben de las obligacions impausadas per la diplomacia. Ua aulor a fin subertot. Desempuïsh, d'auts que son vienuts tà har lo nòste trabalh d'ipocrisia institucionalisat - com ac ditz Loís qui se n'es tornat tà'cí eth tanben. Jo, ne m'acostumèi pas jamès ad aqueth monde, a maugrat de la mia fonccion de secretari : qu'escriví devís, nòtas e companhia.

Lo capdulh de Polonha ad aquera epòca qu'auheriva seradas beròdi arregladas... Hòra d'uns concèrts classicos o de jazz, qui'ns demorava oficiaument pauc de causas tà's divertir... La vita, la vertadèra que's passava de nueit dens los grans apartaments de quauques estetas adinerats qui organisavan, tàd eths e los sons amics, hèstas qui disèvan defendudas. Qu'èra lo parat taus rencontres sensuaus. Totun, lo darrèr ser, donc, qu'estó lo mès doç. En se'n tornar de la hèsta, que l'invitèi a nòste. Que l'aurèi podut har l'amor dens lo lheit demorat vueit mes que n'aurèi avut gran vergonha a maugrat que n'i tornèssi a jamèi dab la hemna... Dejà partida tàd aprestar l'ostau de Marciac. Fin finau qu'ac hasóm suu canapè de velors verd.

Uei que sembla a ier. Lo fremit de 20 ans a que'm torna envadir. L'aulor de nueit. La claror de las lutz deu dehòra qui entravan per las frinèstras beròdi alendadas com adara. Lo revèrvèr de gaz de d'auts còps qui guardava l'embaish de l'immòble e qui broniva dinc au matin.

- Ètz nostalgic pr'amor deu mon atge, pr'amor deu vòste. N'ètz pas mès joen e pas vertadèrament vielh enqüèra, ce trenquè.

- Que vos en harta la mia preséncia... que's vei.

- De tot biais que va caler que pàrtitz : m'espèran alhors."

Ua aulor a rota tèba e molhada me da un gost agra en la boca. Sonque l'enveja de béver aiga fresca e bloça tà'm lavar en dehens. Lo revèrvèr beròdi emplumaishat de bruma o de huec que cluqueja acerà e anóncia que sui arribada. En tot pujant los larges escalèrs qui nhirgan que saunegi ad eth qui dròm. Alhors. O lhèu espèra. La calor de la jornada sancèra amassada ací dens l'apartament me rassegura e m'arcuèlh, suau. Dab gran consolament que m'engoli l'aiga qui demòra dens la botelha de plastic blua. Sus la tauleta de crampa que pausi lo tròç fragil de carbon que'm sui sauvat totara. Que'm

tiri las pelhas drin shudantas e agra de hum e qu'entri dens los linçòus esparriscats qui senteishen enquèra au nòste amor de vrèspe. Tot que dròm adarron. Jo non. A plaser que'm pausi la templa sus la coishinèra. Que'm marmusi tà jo medisha que t'aimi, Giani, a hum e a huec.

Lo canapè, de la nueit passada, qu'èra de velós arròi. Un amor diferent, au gost dangerós mes leugèr qui èi volut shens consequéncia. Tà non pas desbrembar o plan desoblidar. Un darrèr abans d'estar tròp vielh, tròp flac, de non pas estar pro valent. Un desir d'òmi sancèr enquèra, hòra deu temps. Qu'èi paur de non pas mès poder estar l'òmi mascle e poderós qu'èri pr'amor de tot aquerò. Vint ans que desseparan la hèsta darrèra d'acerà d'aquera nueit. Aqueths torns, lo nòste monde qu'a cambiat e nosauts dab eth. Que'm pensi que ier anueit èi tornat trobar un cèrt gost a l'amor. Qu'ac aví desbrenbat. Un amor leugèr. Tròp leugèr, macant. Au cap d'un quart d'òra de jòc qu'èri tant abranat que ne me'n podí pas mès. Lavetz qu'avó aquera frasa crudela : "N'ès pas com lo qui aimi..." Qu'èri nafrat. Que'm tirèi lo plastic qui penè deu mon sèxe estadit e que sortí nerviós suu balet tà fumar. En tornant tau salon, que l'ac contèi la mia aventura de Varsovia - perquè, n'ac sèi pas - shens la muishar la plaga qui s'obriva beròi sagnosa e auhèrta a la sua ironia. Que s'èra adocida. N'èri pas jo qui aví apatzat la sua hami. Dilhèu lo plaser bruslant de m'aver umiliat.

Dejà! Lo sorelh ragent qui s'i assaja a passar peus estòrs qui èi deishat a miejas baishats que m'a beròi deishudada. N'èi pas mès a demorar dens aqueth lheit, que'm cau entrar a tota fòrça dens aqueth jorn naveth tà'm salvar d'ua nueit escananta qui m'entornejaré lo dia sancèr, e lhèu tanben qui m'arrodaré las pensadas la setmana tota. Entrar a tota fòrças dens la lutz deu 24 de junh e i demorar. Aneit, quan nos arre-trobem que'm cararèi ací dessus. L'aulor a tobac cramat e hred que'm sarra la garganta com m'apressi de la pòrta frinèstra deu balet : qu'alandi, las frinèstras, totas tà har mès d'airejada. Que comenci d'esfaçar los traçs de la soa preséncia, dens lo cendrèr las deishas de las cigarretas qui portava aus pòts après l'amor - los sons pòts tròp grans e tròp moths tà jo. Que tròbi dens la caisha de salopèr lo tròç de latex ròse

qui encerra la soa ADN. Que n'èi hasti ! Com èi hasti de tot çò qui ne pòdi pas véder d'eth e dont sèi qu'a deishat pertot dens l'apartament. Dinc aus reclams de la sua vutz contra las parets. Perqué me contè aquera istòria ? Puish m'ajaci dens l'aiga bruslanta de la banhadèra. E atau que'm negui per las pensadas. Que'm denegui jo medisha en tot soscar que nos poderém trossiquejar e getar los nòstes bossins aus gats magres deu quartièr.

Que rotli cap ad era qui es a Tolosa desempuish mes - n'i voi pas pensar desempuish quan... qu'ac sèi de plan, de tròp. Cap au blanc sorelh matiau, qui arreboca las brumas bluas, au long de las arrosadas deus prats e deus camps tròp verds enqüèra pr'amor deu plujumi de la prima, que rotli com de costuma dens la patz deu païsatge imudable. Cap a era. Enfin que m'aparareishen enter rotas e camps los blòcs geometricus blus e jaunes, arrois e blancs de las zonas comerciaus. Que preni la rocada. Ranguelh. Aquí que viri.

En entrant dens lo hall centrau, lo gran darrèr deu son comptèr estant me saluda deu tèst, tostemp polit, e la soa collèga que m'envia un arríder, simple. A fòrça, que'm coneishen mes que demòran geinats enqüèra pr'amor que sabem de plan perqué vieni cada setmana, dinc ací. Au cap de tres mes que l'an devuda cambiar de servici e que'us èi demandats, aus dus, on l'avèn installada. Qu'imagini que sui dilhèu vadut sonque ua ombra qui véden a passar de cap a onze òras un còp per setmana. Ua ombra qui's cèrca ua amna escapada, qui's perd hòra deu son còrs ajaçat aqui haut. Los solèrs, los calculi pas mè. Lo numèro sus la pòrta blu palle ne l'espia pas mè tanpauc. Mes quan n'èi gahat la punhada, alavetz que vadi aut. Que m'apressi a plaser, que la potoni, que'u bailini la cara, lo braç puish la man dreita un chic croishida qui guardi. E que comenci lo mon monològ dens la pèça mietat escura qui'm renvia los reclams de la mia vutz enter los plus regulars e las bohadadas de las maquinas. Dens la crampa shens empont que'ns jògui la tirada deu vielh actor que s'en cred enqüèra. Donc que't parli, que't conti tot. "Tot e arren que pòden provocar quauqu'arren...", ce'm disó a la debuta lo neuroquirurgian. Au cap de quauquas setmanas dejà, n'èi pas mè sabut qué't díser. Que m'aurí podut carar a jamei. Que causí de't díser tot.

LO VENT LARG

Lo vent larg fai dançar li miraus de l'esperit
dins li balètis de la mar que se porgís nuda tota
e siam aqueli nadaires sensa fòrma umana
que vòlon s'anientar dins l'escuma de cada èrsa
s'espargalhant dins nosautres e dins li demònis dau temps
e contunhar de viure dins la profundor de la mòrt
parièr l'illusion de la lutz subre lo movedís dis ondadas.

D'aqueu temps lo nonrèn braceja ais estèlas de l'amor
abandonat ai planhs di solesas - lo nonrèn
que confondèm amb la nuech coaritz di nis,
amb l'atahut de l'eternitat, leca a caratge d'òme
dubèrta sus lo movament avuglant dis estèlas.
Oblidariam quasi lis emprentas de la memòria
immobilament enebidas a la memòria di mòrts.

De veire s'amoçar una puèi l'autra lis estèlas dins lo cèu
solament esclaiat per la rèirelutz de la grand'vila
lo fulhum de ma man floreja sa disparicion
coma l'esvaniment de ta cara dins lo mirau.

Acoidat au barrèu de ma nauta fenèstra,
amirador orfanèu clinat sus la desmantenènça de l'univèrs,
agache la nèbla espessa que monta dau racabòmi de la mar
escafant lis arestas di embalums de beton.
Quant de portaires dau malastre dins aqueli naus de
farfantèla,
que son pas mai de la tèrra que dau cèu, dins l'espèra
d'una remission de la carn au jujatment d'aquela apocalipsi
pas jamai datada dins li calendiers dau temps?

Entre lo cèu immobil e plen de cròlha dins sa nuech
ossidènc
que o vènon pas tocar li bramadas de la tèrra
e la tèrra que se fai sempre una idea eterna dau cèu,
soscan li dieus de sang sacrifici emmascats
sota li pèiras de sa mòrt que sempre respelitz.

Se revertèm dos estèlas perdudas, dos estèlas
d'ombra nuda en chancèla sus la piramida de la luna,
entre la dolor de la tèrra e l'ermàs dau cèu,
saches ben que portarai totjorn ta sòm daurada sus l'autar
e que mon còr perseguirà de batre per tu d'un desir
d'amuleta.

Pòs dormir mon amor, siás alongada dins ma tèsta
e te tene d'a ment. Serà un autre jorn deman
coneigut solament di cementeris pacients?

Se vei pas ges de sang de matin sus la plana,
adonc pòde enfin te dire que ieu t'ame
sens que siguessiam copats per la gingolada
di mòrts que son venguts s'alongar tòca-tòca dins la nuech
coma de calinhaires, coma nàutri dos qu'aviam meme oblidat
lo desir dau còs e la vida imminènta di muscles tiblats.

Despachèm-se de dessarar li labras di potons
que lo relambi di borrèus n'es benlèu que farfantèla
e avèm tant de sovenirs a nos faire perdonar,
tant d'images amatats dins lo nonrèn di càrces,
e i aguèsse meme lo grand vent que remonta li sègles
a gràndis encambadas per dessus l'amolonament di mòrts
podriá pas escobar aqueli nívol negres que semblan
d'eternitat.

Lo temps l'avèm tengut d'a ment
dins si fòrmas d'arbres, d'ostaus, de gents
que passan de malautiá ai darrièrs badalhs
sens que li faguessiam mèfi.

Benlèu que vendrà banejar un remembre viu
de li qu'amariam e que nos fuguèron desconeiguts.
Benlèu qu'aurà gardat lo tralh de nòstris abraçadas,
e se lo temps vòu ben desplegar sa toalha sus ma taula
de rocàs abòrd vièlhs en subre de la mar,
e se la mar qu'ausisse rocolejar dins lo vent larg
vòu ben montar enjusqu'a ieu per me charrar de ton amor,
benlèu que redevendrai aquel aucèu de ton soleu
que se cremarà mai sis alas au mochon de ton cant.

DAVANT TU

En bòsc de nívol
lo gris del fuòc
l'ai talhat

•
un det
o la tèrra
barrats
los pòts
sus la sarralha

•
amb la montanha
dins la gàbia
se pòt pas
dormir

•
sus la chiminèia
un armonicà
ont pausar lo cèl?

•
agachi las fendasclas
clavadas
de l'endefòra
coma los borrihs
a la ribièra

•
la sola remembrança
de la posca
sul camin
es lo vent

•
lo negre
li tombava
fins als pès

•

POEMAS DESTITOLATS

los traches que la mar distribuís
venon los còsses dels autres
dins la rusca de l'aiga
que l'abandon trena

de torrents aprigondits dins la cera
de cantons de palha traversats
coma de blòts de jorn sorgits d'un laminador

la nuèch embolnada
lo ventre dins la glaça
d'una sortida que fond coma un fuòc

d'unes recantons del cèl
d'aquel nogal de pluèja
d'esquiçaduras en el

del jorn que vira de seguidas
e crema fins a son defòra
de la flama que tomba
amassam lo grelh d'un baticòr

2

tags

Olivier Lamarca: *"Boziga 337"*

POST | SIGNAL | ETHICA

(...) als grands Jòcs Florals ambe los vira-solelhs. de Van |
 de | Gogh | e |de| | lapsus | - | lingus | o | ben | [cuni]-
 [lingus] * |

Tout plus simplement. je n'ai jamais lu | Carlos | | Casta |
 Neda |o| ben debàs de seda - n'aimi las | drugas | - |e| las
 [daturas] . de JMG Le [Clézio] * e aquelas. Tres. | Vilas |
 Sanctas. [aquel] Croko. podrián ben me |deborà| * | Casta
 | neda | - sieu un Feucht, ieu, per manga - | Chest | - |
 Nut | - e | Nut|ella | | Nux | de [suc] - | Vomica | * sieu
 un Fel|aire, e non un Fel|ibra - (Negra) o ben - [Carl Cros] -
 e an | artista | - ; lo [sperm] es lo [sem] * pel blat* e las
 O|G|M * veja dela - [nation] e non de l'estat d'aquela estela
 a|musada | * - [arnica] e [harmonica] - Tout est un
 problèrne de [sens] e non de [sence] - et de signification
 oui! libre et indèpendant, comme les libèraux démo|critas |
 des Francs, pas si francs que cela! "à l'Ouest rien de
 nouveau" wisi = ouest = ou bien avisés, c'est-à-dire sages;
 ou avisus; rien donc de Who lire [niou] * Negadís * intra, nè,
 o ben nascut, sens tela, sens fil e sens descobèrta.

* Aquel "Monde" d'uèi * ambe totas aquelas colors de
 Ben|e|Ton* *Ben (fils) de Jamin (gauche) [nain] Benjamin
 Constant Aquels drapèls - [de lin] e de [Cotton] [Club]. Sieu
 ni del [South] ni del [Nordeste] [Amers] | INDIS | d'aquel |
 Marco | | Polo | que descobrís * aquela civilisacion, un
 monde del Ter | Minus | pas de ronda vira! [uèi] * al
 mus|èu | de las | artes | | primeras | * | musa | - | bio |
 etica o ben ethnica - del | Beat | - | Puxis | - | Negra | o
 ben | Beat | | Nica | | Silenci | del | cervèl | * e | d'ondas
 | | magnas | | ethicas | * in | Formathica | . sens | dolor
 | * | Ideo | graphia | * | post | signal | ethica | *

LO SILENCI DE PASQUINO

Sempitèrne revolumar de l'aucelilha lòng de carrièras frescas maugrat lo caumanhàs, recorregudas per las auretas vengudas de la mar pròcha. Aquí, dins la doçor matinièira, l'infòrma figura de maubre blanc perseguís son sòmi minerau de sempre, dins l'immobilitat de sa serenitat absoluta. E pasmens son antica saviesa rocassosa, se sentís que ben tament, es risolièira e trochamanda. De tant que n'a atraversats d'auvaris, d'estramasses, de temporas destimborladas... Ont, ni per demorar tant ironicament immobil e, diriatz, impassible, es sempre estat l'actor central. Perqué aici sèm pas ont que siágue, sèm a Roma, dins lo Parione. E l'estatua es lo Pasquino. L'estatua que parla.

Non pas que l'entendiguèssetz prononciar, aitanben, de sonòras e terriblas paraulas mineralas. Nani. Lo Pasquino parla per afichas. Caninas, risolièiras, vitrioladas. Las gents, anuòch, de rescondons, i fisan sa maucòr, sa ràbia, sas furors secrètas. E las afichan sus lo pedestal.

De matins, d'autres las venon legir. Ne rison, o fronzisson las ussas. O las desraban en bramant. E la fisionomia fosca de la vièlha estatua, segon los rebats, marca ironia doça, indignacion retenguda, o cacalàs cosmic. Tant immens coma silent dins son estament minerau. E lo tròç pesuc de marbre es un actor centrau d'aqueles dialògs sens cap de censura ont tot passa au fuòc de l'ironia sovent rabiosa. Que per tradicion es pas d'Italian oficiau, de toscan de bòna mena que trobaretz afichat jos lo Pasquino. Mas si ben de roman, de dialècte sauvatge, auborat dins l'orguòlh escur de sa libertat absoluta, en rara de las leis, de las gramaticas, e de las comissions de normalizacion filologica.

E fin finala lo messatge dau Pasquino, au travèrs dels sègles, detràs de libèlles qu'escarniguèron los papas Borgia o Borghese, lo rei Victor-Emmanuèl, Cavour, Garibaldi, Mussolini e ara Silvio Berlusconi, es sempre lo meteís: aquela irresistible butada de libertat de lengatge, de viure, d'èsser, qu'o trompassa tot. E que fai la grandor e lo malastre de l'òme. Sempre sonat vèrs de ribas estranhas, pas jamai estadís. Pelegrin d'endacòm mai, malaut d'una plaga que qui-

tament la sap pas e que sagna au pus prigond de se. E que, escurament, siaguèt lo motor de tota son istòria.

E lo Pasquino, dins sa saviesa minerala, o sap. E o ditz. E n'es la representacion sempitèrna. El, estatua de se sap pas de qué, e sai que jamai se sauprà pas, sens nas, sens aurelhas, emblèma de l'umanitat en devenir, caòs, borrola, ufan de l'indefinit absolut, inercia dau minerau, insatisfaccion irremediabla, nogau sens fin de desirs impossibles, e que pasmens, de malur en malur, butan sa caminada, fins enquicòm mai. Fins a l'autre penjal de l'èsser: l'inaccessibla alteritat.

E pasmens Pasquino es pas solet jos lo grand sorelh de Roma, a l'asard de las carrièiras. S'endeven que dialòga amb d'autres èsser indefinits de marbre. De rosigons escarnits e inidentificables eissits de l'antiquitat, plonjats fins a nautres dempuòi lo pus fons dau mit.

Lo prumièr interlocutor de Pasquino, coma se deu en riba de Tibre, es una dòna misteriosa, affascinante. Dòna Lucrezia. Pas qu'un bust e una fàcia, eles tanben desromputs, matrassats, impossibles de comprene. E pasmens. Dòna Lucrezia. Miratz la au recanton de la placeta ont de lòngra clantís lo brusiment de jòia dels bèus noviatges elegants, la basilica San Marco. Lucrezia es aici. Maubre blanc tot embrutit. Los que sabon pas i trason pas solament una mirada. E pasmens es pas quala que siágue, Lucrezia. Per los que passèron de temps a l'espinchar, Lucrezia es Isis. L'Oriental, la maire, la diva màger. Ni qu'aguèsse l'èr, aitanben, d'una polida romana auturosa que seguiriatz un pauc emmoninat, a l'asard de las carrièiras. Faròta, risolièira, naturalament reiala. Mas aquò o cau imaginar davant lo mistèri infòrme d'aquela tèsta sens nas, sens uòlhs, sens menton, usada per los sègles e los tempèris.

Lucrezia, desbraçada, sens fàcia, mira l'escalièira de l'Aracoeli que poja cap a la cima dau Capitòli. Se vei una boca, que marca per sempre l'estonament dabans l'estraneza d'aqueste mond, e dabans la bolegadissa sempre novèla de Roma. La boca es a mand de se dobrir per nos dire quicòm d'inausit, de sempitèrne, qu'ausirem pas jamai. L'estatua es calossuda, immensa, popuda. Ne raia una mena de doçor mairala. E tanben, foscament, quicòm d'esglariant. Lucrezia es mens parlièira que Pasquino mas i respondiá tot

còp. Era la costuma als jorns de fèsta de la cofar, de la vestir de bèus colars de cèbas e d'alhets, o de la pintrar de rog.

E encara en 1925, se ditz, los manits jogavan a desquilhar a còps de pèiras los capèls d'aqueles que passavan, per de dire que saludèsson dignament e coma cau Madama Lucrezia.

Lo rodelet de las estatuas parlairas s'arrèsta pas au bèu parelh que fan Pasquino e Dòna Lucrezia. Entre eles, contra la paret de la basilica Sant Andrea della Valle, perdut darrièr autòs e pobèlas, i a la nòbla estatua en tòga de l'Abbat Loïs. Que deguèt antan èsser un senator digne e comol d'onors. Mas digús n'a pas sachut destoscar lo nom vertadièr. Alara, vist que donava d'aire a un sacristan pas gaire desgordit de la basilica vesina, ne faguèron irrevenciosament un capelan de farsejada. L'escrivan Giuseppe Tomassetti n'aguèt pietat, per aquò. I faguèt metre sota lo pedestal aquelas linhas:

Siaguère de l'antica Roma ciutadan
d'Abbat Loïs ara totes me dison
qu'amb Marforio e Pasquino conquistèr
dins la satira urbana etèrna fama
aguère malurança e sepoltura
mas aquí nòva vida e mai segura.

Lo companh mai famós de Pasquino, el, a quitat de trevar las carrièiras. L'an mes au caud dins la cort d'un musèu. Mas èra antan estaloirat davant una fontana sus la quítia plaça dau Capitòli, grand dieu flume barbut, desbraçat el tanben: Marforio. Marforio tanben escriguèt tant e mai de vèrses romans, italians e latins. E quitament de passatges apocrifs d'evangèli en crana latinalha ont lo seguidor de l'apòstol Pèire jòga de ròtles que s'apàrian pas gaire amb la perfiècha santetat. Coma Pasquino, Marforio èra un personatge de galejada e de subversion presat de Pietro Aretino. Lo retrobam dins lo noven sonet luxuriós dau grand poèta libertin, aquel que comença antau, atencion mas dametas: "Questo è pur un bel cazzo lungo e grosso". Lo poèta calcula una acrobacia gorrina inedicha amb sa mestressa, que i aconselha de quitar de teorizar e de passar a l'accion, vist que lo volum imaginat de l'apèndici viril i fai pas brica paur, tot lo contrari:

....- As tròp de laguis
Escampa te dins lo lièch , marga-me
per lo dessús, que s'èras tu Marforio,
o un gigant, sai que n'auriái solaç...

Ni per èsser pudicament resconduda darrièr un replec de tunica de pèira, la vedilha imaginada dau bòn Marforio a donc daverat una mena d'immortalitat dins la literatura - o puslèu dins l'antilitertura.

Uòi dimècre dotze de Setembre de 2001. Lo mond s'es desrevelhat òrb de paur, sus d'images de Nòva Iòrk en flamas. Los jornaus marcan: la guèrra...

Soi passat veire mon vièlh amic Pasquino. Que de guèrras e de revolucions n'a tant vistas. E sempre comentadas, amb son rire agre e despietados. De qué ditz uòi?

Lutz d'un matin de Setembre. Roma plena de rebats e de voladas d'aucèls. Per la carrièra Nòstra Dòna de las Armas, nauta e estrecha, parallèla a la Piazza Navona. I a aici los boquinistas de tria, amb en vitrina d'incunables o d'edicions preciosas dau sègle XVI. Bèu vesinatge per lo vièlh satirista de pèira que tant versifiquèt en latin o en Romanesco dins aqueles temps de fèbre, de luxúria, e d'exaltacion màger de l'intellècte.

Vese enlai au cap de la carrièra un tròç bistòrt de pèira grisa, pausat jos l'angle d'una nauta faciada. Rescondut a mièg per las automobilas garadas. Verai, mira, etèrnament, deus aquesta carrièra, lo Pasquino. Son estranh agach tragic, ridicul, e sarcastic mira pas lo sòu ni las gents que passan. A pres d'auçada. Es virat devèrs las fenèstras. De l'autre latz de la plaça i a la gleiseta menudeta dedicada a l'enfant Jèsus. Lo pòrge o marca en latin: DEO IESV INFANTI SACRVM. Que deu pas tròp èsser sa parròquia aitanben, lo paure el, qu'es passat dau paganisme de la Roma decadenta au libertinatge aputanit de la cotria de l'Aretino...

Uòi jorn de paur ont benlèu lo mond vai capvirar: s'atròba que Pasquino es mut. Ges de papièr pegat, de carton, d'aficha. Se veson de ficèlas que pendon de son còl coma de

colars de carnavalada. Un tròç de fèrre que salís d'un dels braces copats es tanben arrenjat per i penjar de messatges marridasses. Mas aqeste matin, i a pas res. Pasquino desvira sa fàcia patetica e mostrosa dau revolum de las carrièiras. Comenta pas. Demòra dins son sòmí desesperat de peirança. Sol, blanc grisàs, au pè dau grand ostau.

La plaça aitanben, Piazza Pasquino. Un pichon restaurant bravonet se ditz l'insalata rica. Un autre, pus luònh, coma èra de bòn esperar: la Pizzeria Pasquino. Mas çò mai pasquinenc sai que es lo burèu de tabat a tres passes, amb de latinalha tota pasquinièira per en dessús: "Satis ampla quae securitate rideat".

Contunhe ma passejada. A tres passes lo Corso Victor Emmanuele II es comol de veituras e de gents pressadas que sai qu'an quicòm mai a pensar qu'a aquel morsèl embrutit de marbre vièlh. Me mena au pònt sus Tibre, au Borgo Santo Spirito ont manque pas de saludar la memòria afecionada de mon vesin Guiu de Montpelhièr. E a la plaça Sant Pèire dau Vatican, tot naturalament, coma los rius trason a la mar.

Uòi dimècres la plaça es comola: audiéncia papala. Una serenitat subnaturala subronda tot l'endrech. Joan Pau II es aquí assetat, cansat, sofrent, acrochonit. Mas l'esmoguda ten tot lo mond. Un prelat american, de lagremas retengudas dins sa vòtz, parla de patz, de perdon, d'espèr. Ara la parla tremlanta de Joan Pau II: "è un giorno buio nella storia dell'umanità ma il male e la morte non hanno l'ultima parola". La multitud encana lo Pater Noster en latin. Milanta vòses de totes los païses acompanhant lo vièlh atlèta de Dieu que retròba d'accents de fe brutlanta per demandar un còp mai a Dieu que venga son rèine.

Davant la plaça lo vièlh obelisc de Sixt Quint, enrondat d'aucelilha, nos dònna lo messatge qu'o clava tot. Dins la lutz crusa d'aquel jorn d'angoissa planetària: Ecce crux Domini, fugite, partes aduersae, vicit leo de tribu Iuda... Es una formula de grand exorcisme. Lo lion de la tribú de Judà es l'èsser totau. E l'èsser totau es lo fuòc de l'amor infinida. E l'asirança e lo mau son de vièlhs morsèls espelhats de non-èsser que subran se dissolvran dins la lutz absoluta. Coma se ròtla lo rotlèu d'un libre per l'estremar dins un recanton. Per sempre. Aquò serà tot simple. Mas sabèm pas lo jorn, uòi o

dins mil ans de mai. E per l'ora avèm lo mau, la sofrença e la
paur, tant immenses que nos comolan tot l'asuèlh. E que pas-
mens son pas qu'un decòr de teatre. Coma aqueles cartons
rabioses que pendolavan als braces copats dau vièlh
Pasquino. Pasquino estranhament mut subran au portal dau
millenari nòu. Lo rire de Pasquino s'es calat. Lo vièlh tròç de
pèira nos lascia a nòstre desvari dabans l'avenir incèrt. Ai cer-
cat de badas, de matin, sa respònsa. O alara benlèu es aici
que la tròbe, davant lo grand obelisc qu'escandilha, dins la
sorelhada.

E quite la plaça Sant Pèire, dins l'esbleugiment de mieg-
jorn, au mitan dau revolum dels colombs. Que lo clapar de
sas alas ressortís coma una musica estranha dins las nautas
colonadas.

Tibre mièg assecat dormís jos sos pònts de marbre, sens
saupre nòstra pauc, verdau, aconsomit dins sa saviesa palu-
nenca.

Roma, Setembre 2001.

las velas dabi la traba
descosca lo susar:
au mar sacae-Entran
e lo horquet de lutz
con dus mans la juntada
per au locan lo buer
vome deu negre sacae

poèma de Bernat Manciet, imatge de Jaumes Privat. Tirat de
"La descoberta de l'America".

monde de noste

LO MAÇON DE LABRIT

Vienetz avant maçon de Labrit
datz-me hiu per agulha l'esplic
de çò qu'au còs mòrt atz donc vist
e pramon atau vos etz conduit

-Monsur lo Jutge m'en tornavi deu Dartenuc
que me trobavi a l'entrada deu Pont Cluc
un òme mòrt que jadeva aquí tot nut
que me sui tirat lo capèth au malestruc

Ac ai pas dit au maire - E pramon?
- Pramon lo maire es de Retjons
ai pas dit arrés au garde jo que sai com
parli pas lo garde e qu'ai rason

Ac digoi au carpenter e au Codòt
e los digoi d'anar cuélher un carriòt
mes au curè se'n valè pas lo còp
pramon jo credi pas en tot aquò e qu'èra lo mon mòrt

- Didetz-me donc ont portetz lo còs
- Au segrat e d'onor que'n èra tròp
- Didetz-me donc qui vos balhè lo dret e l'òrde
- Mond atau s'ameritan pas dret ni òrde

- Si l'atz sepelit dab u' cròtz o quauqu'arrés
- Tapoat que l'am com cau e prohons e per arrés
- L'auretz podut vestir didetz-me
- Tanben com vos harà hens cauça e aurà pas hret

Qu'avè escriut dens la pèth causas de hontosas
qui vos dirai pas a grimaças e arròsas
e vriòlas e sai jo e pròsas

qui son pas de díder a las esposas
E suu miei deu vente escriut un bèth còp de cotèth
dempús la nueit ne sagnava pas més
en avè pas un mès que'n avè sèt
quan vòlen pas mancar quauque-d-un atau que hetz

- A jo que me voletz mancar mès un jutge que condemna
- Vulh pas mancar digun mès n'ai pas nada falta
- Su'ac diden tostemp atau mès lo mòrt qui n'èra
l'encausa?
- Benlèu vos monsur lo Jutge e un maçon tanben que se
manca

- Pramon l'atz pas deishat aquí per terra?
- Perdonatz-me pramon las moscas qu'i èran
e s'es pas jamès vist qu'un còs-sus-tèrra se deishi
e se lo voletz tirar que l'i tornarai méter

- Maçon de Labrit que vam espiar çò que vos ameritetz
- Monsur lo Jutge i a pas arrés au cèu mès jo que m'esviti
Divi pas arrés en digun e a vosta Lei pas més bit
e a bèths còps lo huec aus pins que s'avita

tirat de *Cantas de l'anugèr*
Complaintes, 1960.

LO MARCHAND DE CANÇONS

Quand èri gojata, me sovèni d'aier vist lo llong dau camin, au bòrn de la mar lo marchand de cançons. Sus una granda taula hèita de planchas pausadas sus das tretèus, esparadas o, das uns còps, apilotadas, i avè las cançons. N'èren pas totas de l'annada, fòrt se'n fau. L'òm las avè entendudas cantar dus o tres còps a l'aucasion de la batusa, de las vendunhas, o quand l'òm tuav' lo tesson. Las totas darnèiras pendilhaven ad una còrda que hadè la longor de la taula, tingudas emb de las espilas a linge, se sobalaven au vènt. Lo mèmes vènt que portav' lonh, tirat d'un fonograp a pavilhon e a manivèla, la paraula e la musica, e que hadè rénder las gents que s'amurgaven gènes e velhs pre las apréner en las cantans.

Aquò èra l'estiu. I avè fòrt de monde. Quand lo marchand vedè que las gents cercaven los sòs pre las acheter, las hadè virar encara un còp en las cantans. Tot lo monde gahav' pas l'èrt au premèir còp, mès come vinè quate o cinc dimèishes de rang dens l'estiu, se l'òm cantav' pas bien just, ... aquò bornejav'!

Anuèit, se l'òm vòu apréner una cançon, aquò's aisit! A la ràdio, a longor de jornada, l'òm entend los mèmes èrts. Pre veire las o los que canten tot aquò: i a la television. Alavetz, l'òm los vei s'estòrcer o s'esgarrichar, montar pertot, sautar come de las lèbres pre nos agradar. N'i a totun quauque d'un que ie arriben, mès son pas espés...

LO VIN DAU MEDOC

Medòc! Sang de la tèrra, das calhaus, das radims,
 MSus las astas de vinha que lo sorelh parona,
 De pus lonh que l'òm este, ton nom cauha lo còr
 E molha los balòts se l'òm te vei en rèive.
 N'i a pre totas las bossas, mès lo fau agradiu.
 Quand l'ivèn hèi clacar las dents, au país los gromands
 Sau hoguèir, dens la bòla culotada, han la brisa.

Chic a chic s'escaudinans, lo vin sucrat se pausa.
 Lo pan frutat d'alh, enastat a la forcheta,
 Rossís davant lo huec, embaumans tot l'ostau.
 Quand sarà cueit a punt, vindrà a son encontra
 E, se gonflans d'aunor, lo buurà tot entègre.
 Me'n soveni encara, com se èra anueit...
 Dempuèi, das bèths mossurs, vestits come das princes,
 N'an fòrt bien caquetat, tasta-vin a la man,
 Meitat plen de grand vin, de vin dau Medòc.
 Adreits, lo han virar sens ne'n pèrde' una gota,
 Do'inans sa contrada, en lo chapans bien haut.
 Lurs uelhs son lusejants quand parlen de sa rauba,
 De son còs, de sa color, de son boquet, de son mordent:
 Ne'n parlarén pas melhor se èra d'una hema.
 Sès de las grands tauladas, los veires bien boishats,
 L'an maridat a tots los plats, de saussa, de rostít,
 De bulhit e de peis, de nòtz, de hormatge.
 E come tota hèsta se diu d'estar fòrt bèra,
 N'an parlat, l'an cantat, l'an dançat, l'an aimat.
 N'èi pas mèi fòrt de 'len pre vos contar la causa
 Qu'un dessèir a l'ostau a hèit janglar los mucs.
 De rescut s'an luvat, s'apujans a la chèira,
 La man portada au temp, an saludat lo "Mèste"!

●

LO CORT-BOLHON D'ANGUILAS

Pre har un famús cort-bolhon,
 Fau aier das bèths anguilons
 Au ventre blanc, pèth que verdeja,
 Gahats après lo rebalèir,
 Gròs come das còths de botelha.
 Ne'n fadrà au mens tres dotzenas.
 Dens la cendre bien deslincrats,
 Fòrt renciats, lèu estripats.
 Se lurjan pas d'entre las mans,
 Pra's abilhar l'òm es ganhant.
 Carrasclar lo bèuc de l'esquina
 Pre netejar las "saletats"
 Raisha bruna o sang calhat

Qu'aurén poscut amarejar,
L'ongle dau poce èra alà.
Pr'acqueth trabalh i avè ma mair.
Dens un fetot pas haut de bòrn
Voitar lo vin de prim'abòrd.
Pr'acqueth, fau pas estar chancrin,
Comptar tres botelhas de vin,
E tanlèu baucharà a roifar
Emb l'alumeta l'enflamar,
A huc viu lo quitar burtlar,
Pre poder los acompanhar,
Un bèth paquet de pòrras blancas,
De longor de dit las copar.
Sus un huc que porsebís pas,
Dens una padèra oliada,
Bien shugada, fau las gitar,
Apuèi de hranc las violar,
Pre fin que ne se cramen pas.
Botar aunhons en dus copats
E dau trinchon l'alh esclatat.
Pr'acqueth darnèir un chic pus tard,
Quand l'olenta sentor de l'alh
Baucharà a montar trunc'au nas,
Emb lo friquet e promptamens
Mèter tot aquò dens lo vin.
Sau, pebre, sucre,espiças,
Har cas de pas oblidar
Una barra de chocolat.
A petit huc, pas caperat,
Quitar cueire duas òras un quart.
Alavetz, en bocins copats,
Los anguilons saràn pausats
Dens lo fetot, au premèir bulh,
Dètz minutas haràn l'afar
Pre qu'aquò este cueit a punt,
Fau atènder un coble de jorns
Pre saborar lo cort-bolhon.

(tradinaires)

germanor

Pyrénées-Orientales Roussillon, una nova -i reeixida- Encyclopédie Bonneton

El títol d'aquest article és una mica llarg i confús. I malgrat tot no he gosat posar, el que volia: "Una nova contribució al coneixement del nostre país català, el département des Pyrénées -Orientales. Una nova guia que no n'és exactament una, una enciclopèdia que no n'és exactament una, un llibre que no n'és exactament un, malgrat tot un èxit total -amb molt poques reserves."

És veritat que un títol així no es pot utilitzar, excepte com a provocació. I, ja se sap, no sóc cap provocador... El fet és que Pyrénées-Orientales Roussillon entra en la col.lecció Encyclopédies de l'editora parisenca Christine Bonneton. El fet és que pot servir -accessòriament penso- de guia, el fet és que les seves 320 pàgines ens posen en presència del que s'ha publicat de millor sobre el nostre petit país català.

El primer element que atrau l'atenció en un llibre d'aquest tipus, és la iconografia. Es pot dir que tot el llibre és un encantament pels ulls. Però va més allà de l'encantament. Trobem com és normal moltes fotografies conegudes, obres picturals també conegudes, però sovint els responsables han escollit un paisatge al qual estàvem tots acostumats amb un angle diferent de les fotos tradicionals, o un altre document que el que es podia esperar, per exemple, pels artistes de més renom, Rigaud, Dufy, Monfreid i altres, les reproduccions d'obres no són les que corren dins tots els llibres, sinó les dels nostres museus, per a moltes persones és una descoberta i una sorpresa. Les col.leccions particulars han lliurat també alguns documents que mai havíem tingut l'ocasió de veure. L'esforç d'originalitat -i potser també la necessitat- han obligat, a vegades, a posar massa documents, a reduir-los massa, a amontegar-los sovint. Però, ho he dit, la contrapartida és la riquesa documental. Tot el llibre és presentat

sobre paper floret, de qualitat, quasi de luxe, Ilustrós, però bastant difícil de llegir amb la llum artificial de tant que reflecteix aquesta mateixa llum.

Una de les originalitats d'aquesta enciclopèdia és que l'editora ha demanat, el que sembla normal, a un equip de treballar sobre el llibre, però s'ha adreçat a especialistes coneguts dins el nostre département. Penso que la idea era molt bona, potser, com sempre, alguns s'hauran sentit apartats, però no crec que l'elecció s'hagi feta per eliminar, sinó per triar la competència. El llibre es divideix en cinc parts: història i art, etnografia, llengua i literatura, medi natural, economia. Els autor són Raymond Sala i Marie-Claude Valaison, Jacques Deloncle, Christian Camps -que ha coordinat la redacció de tot el llibre-, Marc Calvet, Roger Malafosse. A la lectura hom s'adona ràpidament que si la qualitat iconogràfica és, com ho hem dit, molt bona, els textos, ells, són sovint remarcables.

La part històrica no innova, és normal, no es pot molt jugar amb els fets històrics, ni amb la realitat del passat i del seu impacte dins el present, vull dir el nostre present. Però sembla feta per a dos públics sovint oposats com poden ser els catalans que retroben ràpidament dins llur memòria coses conegudes i provisòriament oblidades o al contrari els qui no han tingut jamai una "tintura històrica" en relació amb aquesta història que es pot anomenar si no s'hi posa cap sentit pejoratiu, local. La claredat és l'aspecte essencial d'aquest apartat. Marie-Claude Valaison, que presenta la part consagrada a l'art, ens dóna tot el seu professionalisme -és conservadora dels més importants museus de Perpinyà- dins la ressenya de tots els artistes, catalans o no, que han treballat al nostre país, qualsevol siguin les raons de llur presència, atracció de la regió, exili... Ens parla de les característiques de llur art, coses sovint conegudes, però tracta també de respondre a preguntes, a certes preguntes: existeix una arquitectura rossellonesa, quina és la part del país, de la seva atmòsfera, de la seva gent, en el que cal considerar com a "revolució de la pintura", existeix una escola artística que podríem anomenar rossellonesa?

Qüestions a les quals tracta de donar uns elements de resposta, tan sols si, en tota honestedat, reconeix la dificultat, per què no la impossibilitat, justament, de respondre. Per acabar amb la part consagrada a l'art, voldria assenyalar una manca, i és el fet que, si es posa a part la menció feta dins el treball sobre l'etnografia a les músiques tradicionals, no es parla en detall de música. Es menciona la presència a Ceret de Déodat de Severac, però es tindria de precisar més detalladament la seva influència sobre els altres artistes, i perquè no sobre els músics dits locals.

L'apartat que potser m'ha agradat més, és el consagrat per Jacques Deloncle a l'etnografia. Probablement perquè sóc d'una edat que ha conegut molts dels costums evocats, molts dels instruments de treball descrits o presentats, però també perquè el catàleg no és veritablement una successió d'elements, hi ha com un esforç de sintetització vers la descoberta del que podria ser -mot sovint fet malbé, posat à toutes les sauces - la nostra identitat. No és "gratuïtament" que un paragraf es titula "Manifestacions identitàries". Si els documents iconogràfics són sovint poc coneguts, es deu al que evocava abans: la riquesa dels clixés, dels documents personals. No ens tenim d'estranyar, car porten tots l'empremta dels Deloncle. Ho repeteixo, el treball de sintetització és exemplar, així com la part consagrada a l'arquitectura rural.

Nosaltres, els escriptors de llengua catalana ens cal ser reconeixents a Christian Camps d'haver tractat de presentar les lletres del Rosselló, o del département, com es vulgui, dins la dualitat real de les dues llengües, el català i el francès, com el que són en realitat, és a dir una eina de creació. És a dir que en tota sinceritat ha parlat del que volia parlar, sense pensar en les baralles que han agitat el nostre món catalano-francès -no poso cap sentit pejoratiu en la presència dels dos adjectius- vull dir en el nostre món que utilitza per a la creació literària els dos idiomes. Les baralles ens han pertorbat prou fins a portar-nos a considerar que, escrivint en francès -"bona" burgesia generalment--, es calia oposar als catalano-parlants massa "pagesos", i, escrivint en català era per reivindicar un folklorisme que tancava encara més els creadors en

llur petit món personal, com si voler ser el primer dins la regió -a Perpinyà vull dir- era el súmmun de la consagració. Doncs, Christian Camps, si evoca aquests problemes, dóna l'ocasió més de reflexionar que de polemizar. Pensa, i té tota la raó, que aquest llibre és destinat també a un públic que no coneix les nostres originalitats i que vol saber, només saber. El meu projecte no és entrar en els detalls, diré senzillament que, abans de passar a l'estudi de les dues literatures, Christian Camps ens presenta un treball sobre les llengües dels nostre país. D'una banda i de l'altra trobem, és normal, els fars de la nostra cultura literària, Josep Sebastià Pons, L. Massé, Jordi Pere Cerdà, Claude Simon, però també s'evocuen els qui es podria oblidar, però que tenen llur força i que cal reivindicar, Francesc Català, Michel Maurette, Gumersind Gomilà, Marcel Gouzy, Charles Bauby... i d'altres. Hi ha també una obertura vers els més joves, i una menció per a la importància de la cançó, o de la "nova cançó", si es vol, per la part d'expressió en català. Tot dóna una bona aproximació a les dues literatures, i potser unes ganes d'anar més lluny, de completar les nostres descobertes per lectures.

Els universitaris Marc Calvet i Roger Malafosse acaben el llibre amb dues parts totalment lligades, penso, entre elles, el medi natural i l'economia. El geògraf descriu, ens dóna les seves visions personals, hi ha una extraordinària sèrie de fotos seves que es mereixerien més que el petit format, i prepara el terreny per a l'economista. Malafosse, com és normal, ens presenta un allau de xifres, necessaris, però sobretot recents, sovint de l'any 1999. Això ens dóna a entendre la necessitat d'una actualització que confirma o infirma les tendències. A la seqüència de les xifres respón més explicativa la part consagrada a l'activitat agrícola, determinant pel país, el que ens deixava entendre la presentació geogràfica. En aquest apartat com en el consagrat a les activitats turístiques, terciàries, dominen les preguntes i no les certituds. Aquí, com en d'altres llocs del treball, neix una altra pregunta: qui pot respondre?

A tall de conclusió voldria insistir -després d'haver-ho fet remarcar-sobre l'aspecte seriós d'aquest treball, seriós i

sense pretenció, es podria parlar de vulgarització, si el terme no contingués massa sobreentesos pejoratius. Ho farem malgrat tot, recordant el que diu el diccionari de l'Institut, "vulgaritzar: fer accessible al vulgar " i "vulgar (sustantiu): que pertany al comú dels homes, que és admès pel comú d'els homes" El comú dels homes som nosaltres, no?

Ara bé, seria incomplet no mencionar la presència en l'enciclopèdia d'uns complements molt interessants com poden ser un annex presentant els museus i les curiositats del departament, una bibliografia que trobo relativament completa malgrat que s'anuncii com a "sumari", potser "coqueteria" dels autors, car cal recordar la pretenció de l'obra: posar el contingut a l'abast del més gran nombre. Notem, també, per acabar, la presència d'un índex onomàstic molt útil.

Pyrénées-Orientales Roussillon, Encyclopédies Bonneton, Christine Bonneton éditeur, Paris, 2000.

5

cronicas

Pau-Loís GRANIER, *Òbra poetica occitana*, Las Edicions dau Camin de Sent Jaume (Royer 87380 Meuzac), 2001, 334 p.

Bela idea que de reeditar l'ensems de l'òbra poetica de Pau-Loís Granier (que signava Grenier e qu'es benleu mielhs conegut sota aqueu nom), poeta occitan discret de la primiera mitat dau segle XX. D'aquela òbra, se'n podiá gaire prene coneissença, en defòra dei bibliotecas e dei boquinistas (bòna fortuna !), qu'a travers quauqueis antologias, mai que mai la d'A.P. Lafont, prefaciada per Aragon, de 1962, sempre preciosa, qu'a Granier aviá acordada una plaça dei grandas, amb una presentacion precisa e justa. A prepaus dau tresen dei cinc recuelhs de Granier, *Imatges* (1939), qu'A.P. Lafont i vesia, coma l'editor dau Chamin de Sent Jaume, la cima de la poèsia de son autor, aquesta d'aquí notava : " Il faudrait décrire ces poèmes qui sont autant de fantastiques visions : île de flammes à la dérive glissant entre mer et ciel rouges, roc sur la mer où tournent en cercle des oiseaux fabuleux, hommes jadis qu'enchantèrent les fées, nuages d'anges ". S'anarà pas contra una vista d'un justesa exacta, que mesura ben l'auçada d'una escritura rara e exigenta. Se i apondrà pasmens que la possibilitat ara donada de legir la quasi-totalitat de l'òbra de Grenier dins un solet volum presentat amb l'elegància rigorosa que demanda aquela entrepresa poetica nos buta a matissar leugierament una concepcion benleu un pauc finalizada d'aquela escritura rara e preciosa. Lei cinc libres de Grenier, poeta cultivat e sabent (jurista e mai chartista, acabèt son percors a la Biblioteca nacionala, abans de tornar dins sa vila de naissença, lo Chambon, en Cruesa), aquò rai, son marcats fòrt per la formacion erudita de son autor, e mai per son voler de metre en scena l'istòria lemosina. Pasmens, que lo primier recuelh sieu siá estat la *Cançon de Combralha* (1929) e l'abans-darrier se siá titolat *Vielh Lemòtge* (1940), sens oblidar, entre temps, en 1933, *la Dama a l'Unicòrn*, sonjadissa pron remirabla a l'entorn d'un motiu istoric que mai d'una tapissariá famosa n'an fixat lei trachs, assenhalariá pusleu lei camins convergents qu'en lei seguissent l'escritura de Granier a pogut s'incarnar tant dins l'istòria coma dins lo temps lemosins.

En cò de Grenier, escrivan econòm que defugís lei mòstras d'una facilitat tròp vesedoira, tot es mesa en scena, jòc a se

jogar entre lo mond e leis òmes, amb leis ombras de la mòrt e de "l'autre mond" sempre presentas, sempre lestras a envair lo camp de la realitat menaçosa. L'istòria, coma lo temps, temps passat o temps present, preséncia immanenta en dessus de la vida umana, es aquí que se rescòntan lei fòrças majoras qu'organizan lo mond e, a de moments, lo desorganizan, lo fan tremolar de tot son pes fins qu'a paréisser que se vai rompre. La preséncia de l'Apocalipsi, dau Jutjament Generau, es jamai totalament esconduda dins cadun dei tableus que compausan aquel univers sovent narratiu qu'una dimension cosmica i es jamai de manca. Leis astradas umanas, coma lei batestas dau ceu e de la terra, remandan totjorn a aquela espèra finala, que totjorn quicòm dins lo debanar dau temps e lei figuracions de la vida i fan pensar. En cò de Grenier, fin finala se podriá dire que, segon lo títol d'una peça famosa d'*Imatges*, tot es " signes " (sinhes, dins la grafia de l'autor represa aici per l'editor, que procediguèt amb aquò a d'armonizacions generalament aürosas en direccion dau legeire d'ara). Aquelei signes, ben segur que son signes d'aquela prigondor primiera e consubstanciala de l'estre dau mond cosmic e uman : traucan lei paísatges (autra nocion centrala e títol de l'ultim recuelh (1948), quasiment allucinatòri, de Grenier) e leis escliran d'una lutz desconeguda, venguda d'endacòm mai, a l'encòp marca de la preséncia divina, mai tanben trauca granda dins la continuïtat cosmica.

Tota l'escritura poetica de Grenier, de la debuta a la fin, es governada per aquesta preséncia qu'es a l'encòp principi d'estre e de destruccion. Es ela que sèmbra de menar lo mond, entre sa naissença e sa perda indefugibla. La quèsta dei signes, d'aquí, se confond mai o mens amb la de l'escritura poetica : lei desastres e leis astres s'inscrivon dins la paraula dau poema, e lo poeta es lo que son art es capable de lei devinhar e de ne prepausar una transcripcion legiblas per leis autreis òmes sei legeires. Tant la *Cançon de Combralha* coma *Vielh Lemòtge* apareisson coma l'enregistrament quasiment epic d'aqueleis " entresignes " pacientemente escotats e notats que son la rason d'estre dau poeta. E aquela paciéncia es benleu una dei fòrmas que cargan lo temps, e l'astrada qu'eu n'es portaire : cadun d'entre lei tableus recampats dins aquelei seguidas de scenas istoricas es pas qu'un biais, concret, pastat de saber e de precision erudita dins lo cas de Grenier, per sasir, coma de lums a parpelejar dins la vastitud dau temps e de l'espaci, lei manifestacions de " la " presén-

cia. *Imatges* e *Paisatges*, libres a l'encòp concrets e fantastics, dison autrament un estre parier dau mond, una pariera preséncia, entre lo creire e lei paur. Siam benleu pas tant luenh qu'aquò, amb aqueu biais de dintrar dins l'espés secret dau cosmòs animat (poblat d'armas en camin), de çò que se pòt esprovar davant tal o tau poema d'un Émile Verhaeren, per exemple, d'una generacion que venguèt just abans la de Grenier, e que dins mai d'una dei peças dei *Campagnes hallucinées* o dei *Visages de la vie* s'i legís tanben aquela espera espaurugada, aqueu pes tan fòrt que pesa sus lei vidas e lei païsatsges. Tant parier coma passa quicòm entre la *Bruges-la-morte* de Rodenbach e lo *Vielh Lemòtge* dau poeta occitan.

L'erudicion e lo gost de l'istòria, en cò de Granier, son pas simplement l'expression d'un estacament, tot çò que pòt i aver de reau d'alhors, per un luòc e son passat. Son tanben un vocabulari e una sintaxi, valent a dire un biais de dintrar dins lo còr dei causas misteriosas, e de sasir, lo moment d'un tableau, d'una scena, lei manifestacions de sa preséncia. Lei mots e lei poemas i " remontan " sei signes coma remonta-rián dau fons deis aigas dau temps.

L'aventura poetica de Granier, lenta e mesurada, se legís coma un ensems d'emergéncias a ras de la vida e sus lei ribas dau temps. Lemòtge e lo Lemosin ne son l'espaci necessari e contingent : l'una e l'autre son pòrtas dubertas sus la vida umila e superiora a l'encòp. Libres d'imatges per dire d'autreis imatges, interiors e exteriors : radicalament l'un e l'autre, escrinçelats dins una lenga que seriá, ela tanben, lo mejan mai apropiat per anar en delà dei aparéncias.

felip gardy

Les troubadours de Béziers. Introduction, texte, notes et traductions par Cyril P. Hershon. Société Archéologique, scientifique et Littéraire de Béziers. 2001.

Se sap que la Société Archéologique, scientifique et Littéraire de Béziers, tre 1838, siaguèt als abans pòstes de la renaissença sabenta e intellectuala dels païses d'òc. Mai de trentas ans quitament abans la Société pour l'Etude des Langues Romanes (1869). Pro lèu, aladonc, la Societat besierenca aviá sachut reprene lo flambèu dau "movement sabent" de renaissença d'òc iniciat per Lacurne de Sainte Palaye, Raynouard e Rohegude. E èsser un dels actors màgers d'aquel immens trabalh enciclopedista de reconquista dau patrimòni d'òc dins lo temps e dins l'espaci: la granda aventura de l'erudicion occitana que rendiguèt possible puòdi la prestigiosa renaissença, mai populista, mas sabenta tanben sens aver l'èr d'i tocar, que lançaràn en Provença Mistrau e Romanilha. Prodigiosa epopèa romantica en tèrra rodanenca: qu'amb la renaissença sabenta lengadociana, pasmens, avan pas tardar a se trobar en conflicte, abotissent a una rompedura dolorosa en 1892. Mas tot aquò es un pauc una altra istòria, la de la fractura que trenquèt en dos per mai d'un sègle lo felibritge e puòdi lo movement renaissentista, jos d'avatars diversès que se'n pòt seguir l'evolucion, e que nos faguèt mancar totas las ocasions de reprèner vida a de bòn, tot de lòng dau sègle XX.

Aitanben la venerable institucion besierenca dobrís lo sègle XXI amb una pichòta belòria de reculhir preciosament: l'edicion modèrna, menimosa, dels trobadors de Besièrs.

Gabriel Azaïs, au sègle passat, n'aviá facha una, que sai que pòt servir encara... Mas mai de cent trenta ans puòdi, urosament, los especialistas an aportat pro de precisions sus la biografia dels autors e sus las correccions que caudriá far a d'unes tèxtes. E Cyril P. Hershon, familiar d'aqueles autors dempuòdi lèu una mitat de sègle, vist qu'aviá facha sa tèsi sus Joan Estève en 1962, a pas planhit son trabalh per nos far descobrir o redescobrir uòch trobadors que son de tot segur mau coneguts dau public aoccitan dau sègle XXI: Ramon Gaucelm de Besièrs, Bernart d'Auriac, Joan Esteve de Besièrs, Guilhèm de Besièrs, Azalaïs de Porcairaques, Raimon Menudet, Pèire e Ramon Ermengaud. Hershon consagra tanben quauques paginas a Matfre Ermengaud, mas l'immensi-

tat e la complexitat de son òbra, de tot segur, empachava de donar tròp d'ample a aquel capítol. Tot aquò fai un ensèm d'un grand interés. De tot segur, a levat de la deliciosa e misteriosa Azalaïs de Porcairagues, avèm puslèu aquí d'autors dau sègle XIII, que marcan l'anequiment e la fossilizacion progressiva dau bèu movement literari dels sègles precedents. Rai. I a, de tot segur, las galantonas "pastorèlas" de Joan Estève, injustament oblidadas, qu'Audiau aviá ja mesas en bòna plaça dins son libre de 1923 sus "la Pastourelle dans la poésie occitane du Moyen Age". Mas Hershon, bòn especialista d'Estève, nos fai descobrir d'autras pistas apassionantas. De tot segur detràs un aspècte "decadent" dels tèxtes datats de 1270 a 1289, i a una sinceritat fonsa e una esmoguda que pòdon parlar au legeire de uòi, una interrogacion metafisica brutlanta, emai sabentament esconduda jos lo formalisme de la versificacion, que marca l'influéncia dau rebolhiment intellectual estirassat entre influéncias francescanas e dominicanas dins lo Lengadòc d'aquela fin de sègle XIII. Ajustarai que, se lo descobrissèm ara sens se pausar de questions sus lo camin d'istòria literària ont s'inscriu, Estève pòt èstre considerat simplement coma un bòn trobador, autor de polits vèrses musicaus, delicadament gaubejats, que mancan pas tot còp de beutat formala.

I a la polida Azalaïs. Que pro d'istorians o d'autors d'antologia deprecièron, trobant que la simplicitat esmoguda de son tèxt en plena epòca de triomfle dau trobar ric marcava puslèu mau, e que sa reputacion deviá puslèu i venir de sa belesa que de son òbra de trobairitz. Hershon, de tot primièr, repren la question complicada de l'establiment d'aqueste tèxt que sembla èsser estat remanejat. Aquela famosa pèça titolada "Ar em al freg temps vengut" aviá fòrça interessat nòstre Renat Nelli que i vesíá una descripcion de l'Assag, ceremonia tant casta coma erotica ont la dòna passava una nuòch d'amor sens complir l'acte sexual amb son "drut". Lo legeire imaginatiu se carrarà de bastir de tendres romans d'amor sus l'idilli que s'i legís en filigrana amb lo grand Rambaut d'Aurenga, idilli que s'acaba tristament mas sabèm pas perqué: mòrt de Rambaut? rompedura? E fin finala descobrisse amb delectacion lo jutjament recent (1999) portat per Tilde Sankovitch sus aquela òbra dins un tèxt citat en introduccion dau poëma. Es exactament çò que ressentisse davant aquela pèça celèbra e injustament controvertida: "suggerisse, ditz Sankovitch, que venguèssèm aici una estetica

femenina en trabalh de naissença, estetica non pas facha de formas ben construchas, ni de desenvolopament linear, ni amb unitat logica, mas de fluiditat, de multiplicitat, de simultaneïtat: una estetica de borroladís e de desconvenéncia."

Los nòu tèxtes de Raimon Gaucelm de Besièrs, contemporanèu de mon car vesin Folquet de Lunèu, s'ameritan tanben d'èstre redescobèrts. Los sirventés mancan de tot segur de la fòrça tellurica d'un Pèire Cardenal o d'un Bertran de Bòrn. Son puslèu de planhs delicats, ont una veraia tristor transpareis per passadas. La lenga n'es polida tanben. Lo sentiment religiós, aquí tanben, nos anóncia la brutlanta interrogacion escatologica e metafisica que pren tot son ample als sègles XIII e XIV e que retrobarem dins la decoracion de nòstras grandas catedralas goticas. E endacòm mai ("IX: Un sirventés, si pogués, vòlgra far..."), lo sirventés es puslèu una pintura critica un pauc abstracha de la mentalitat de la societat ont viu: un pauc void e un pauc barjaire, mas istoricament interessant e pertocant.

Fin finala, Bernat d'Auriac, autor d'un poèma amorós de joinessa qu'es citat per Nelli dins sas tèsis sus l'amor trobadorenc, manca pas tanpauc d'interés. L'òbra a pas una granda auçada de tòn, ni una granda abilesa d'escritura, mas nos dobrís una fenèstra sus d'asuèlhs istorics, sociaus e religioses de la fin dau sègle XIII. Lo comentari tant precís e documentat de Hershon, de tot segur, es indispensable per gostar coma se deu lo parfum d'aquelas paucas floretas que mirgalhan encar l'auton nivolós dau trobar.

Dins tot aquò, l'obratge de C P Hershon representa l'exemple de çò que nos desfauta sovent: d'edicions de trobadors fachas per ne permetre la lectura, integrant los estudis recents que lo non especialista conois pas... La literatura d'òc a sempre de nòu a pescar en se replonjant dins sas prestigiosas originas. E la màger part d'aquelas originas es inaccessiblea ara. Lo libre "TROBAR" de Lafont, e los de Bèc, son de pro d'ajuda per donar au legeire modèrn las claus de la lectura. Mas son pas que d'antologias e representan un mor-sèl pichonet dau grand "còrpus". Amb de sitis internet coma <http://www.cam.org~malcova/troubadours> e d'obratges coma lo de Hershon, dins las annadas que ven, se sentís qu'un vast movement vai permetre enfin de comolar aquela manca. E qu'aquela misteriosa literatura qu'estúdián apasionadament de gents saberudas de totas las parts dau mond vendrà tanben totalament accessiblea als occitans,

enfin desmamats de tot complèxe, de tota vergonha absurda, e que refaràn sieune, lucidament, aquel patrimòni. Coma o somièron apassionadament, e vesètz qu'aquò's pas de uòi, Fabre d'Olivet, Mistrau, Ròcaferrièr, Perbòsc, Alibèrt, Nelli, e tant d'autres...

joan-frederic brun

Jacme Landier : *Lo riu d'Adriana* (IEO A Tots, 2001).

Landièr es pas un novèl vengut, mas per lo moment s'es pas fach gaire de bruch sus çò que fai. Es sai que pas un òme de la mena que fan de rambalh pertot per èsser celèbres. Ni per aquela, es de tot segur un escrivan. Fai un desenat d'annadas s'èra pogut remarcar l'escritura eleganta e rica de *Solelhada* (1992). Un libre delicat, tot en nuàncias d'esmoguda. Mas aquel biais de prene la frasa s'es tremudat. Ara amb *lo riu d'Adriana* (2001) descobrissèm una pintura mai cauda, mai comola de vida, de colors, de sentidas, d'emoions retengudas. Que cau legir plan plan per n'assaborar la subtilitat.

Lo subjècte, s'o miratz de mai pròche, es pas quane que siá. Sembla una mena de roman intimista, o de linda epopèa ont se passa pas res. Mas es de tot segur mai qu'aquò: volgudament o pas es una responsa a la "Fèsta" de Lafont. En ne prenent lo biais a rebors: a luòga d'imaginar la fabulosa anti-aventura d'Amièlh Ribière e Joan Ventenac, Landièr nos despinta una totala abséncia d'istòria, e mai capita de nos la rendre interessanta. Per qu'i met tota sa sensibilitat de pïntor. En mostrant tendrament la vacuitat fonsa de tot aquò. Que los de nòstre temps, i volguèrem pasmens creire. E Landièr nos convida a reviuire aquelas estranhas annadas ont descolonizèrem sai que pas res en Occitania, mas ne cridèrem pro fòrt l'idèa per enfin tòrcer lo cap a aquela vergonha que teniá enclausit e mut tot lo país. E se tot occitanisme politic se dissolguèt puòl miraclosament dins l'extasi indicibla de l'eleccion de Mitterrand, demorèt que l'occitan èra pas mai un patés, mas una lenga de cultura, e cadun n'èra consent, a despart de quauques cronicaires de Midi Libre.

Landier ensaja de retrobar lo gost perdut d'aqueles estius.

E i capita pro ben quand cònta vilatges, classas preparatòrias... e subretot aquelas polidas e doças intellectualas, peleginas de l'absolut, Adriana e Joana, passejant llong de las rotas d'Agost e de Setembre sa revòlta sàvia, sa sensibilitat generosa, e sa volontat jove. Los païsatges que desfilan en rèire-fons darrièr las dròllas son perfeïchament pintrats, sens aver l'èr d'i tocar, i sèm dintre tot naturalament. Criticariái los passatges ont escarraunha aimablament lo discors gauchista marxísant de l'epòca. Aquò tomba pas coma cau. I a quicòm que manca, benlèu l'agressivitat rabiosa. I sèm pas. Es un pauc de plànher vist qu'aquò ten pro de plaça dins lo racònte.

Amb aquò l'istòria es leugièira e doçament malanconiosa. Se seguís deliciosament. Ni per èsser, coma ai dich, una abséncia d'istòria: çò qu'es de grand art, se comparam au Lafont de *La Fèsta* que se sentiguèt lo besonh de comolar tot aquel void per una immensa bolegadissa revolumaira, qu'aurament i aurí pas agut ges de biais de remplir aquela molonada de paginas, qu'avián vocacion de vacuitat totala, se soscatz a son subjècte. Per rendre interessant lo void, Lafont lo comola de bruch. Landièr, el, lo pintra. Musicau, pertocant, bèu fin finala. Solid qu'un tòrn tres s'alestís, e dont mai Landièr contunharà de passejar sas deliciosas intellectualas entre vilatges e campèstres prestits de metafísica e de referéncias culturalas, dont milhor aquò vaudrà per nautres. D'abòrd que s'aquel bèl estil contunha sa madurason, pòt venir irremplaçable. Passem lis sus de provençalismes qu'an pas res a far en lengadocian mas qu'an de precedents illustres, coma cèu o chale. M'agrada d'assenhalar lo biais originau d'agantar la frasa, de la congrear als caireforcs de l'occitan parlat popular e de las lengas literàrias mai requistas. L'itinerari de madurason estilistica de Landièr es una experiéncia que caudrà seguir dins las annadas venentas. Pauc influenciat per d'autres prosators, nos gaubeja un biais totalament sieune de manear la lenga d'òc. Aitanben tot aquò es pas que d'apetissadisses: ara de Landièr es l'òbra dins tot son ample qu'esperam.

joan-frederic brun

● Dos obratges de Bernat Manciet venon de paréisser. Lo prumièr, *Guernika*, òbra poetica màger que los legeires d'OC poguèron descobrir fai quauques annadas dins la revista, espelís ara amb una revirada francesa de l'autor a las edicions L'Escampette, 8, rue Porte-Basse, 33000 Bordeaux. Lo segond, remirablament illustrat, es consacrat al *Pastel*. Lo tèxte francés de Bernat Manciet es acompanhat d'una revirada occitana d'Alem Surre-Garcia. Se pòt trobar en librariá o en cò de l'editor: La Part des Anges 16, allée de l'Île-Verte, 33600 Pessac.

● Las edicions L'Harmattan publican *Dix siècles d'usages et d'images de l'occitan, Des Troubadours à l'Internet*, obratge monumental mai que mai important per comprendre la "trajectòria istorica de l'occitan" a bèl talh d'endevenenças prestidas a l'encòp de continuitat e de desfasaments. Aqueste libre de 470 paginas es lo fruch d'una recèrca collectiva transdisciplinària articulada aici en 5 grands capitols : Ecrire et nommer la langue ; L'occitan, le latin et le français du Moyen Age au XVIe siècle ; XVIe-XVIIIe siècles: la décadence ; XIXe-XXe siècles: "Renaissance", renaissances? e per acabar XXe siècle: incertitudes, déséquilibres, résistances. Demièg los autors que pòrtan pèira a-n-aquel estudi; F. Gardy e H. Boyer (los mèstres d'òbra), G. Kremnitz, F. Martèl, J. Eygun, M. C Alén Garabato, G. Fournier, P. Pasquini, C. Torreilles, E. Hammel, C. Alranq, J. F. Courouau, P. Cichon, P. Baccou, M. J. Verny, F. Pic, A. Viaut, R. Lafont. Lo libre se pòt comandar a las edicions L'Harmattan 7, rue de l'Ecole Polytechnique 75005 Paris (32,40 euròs pòrt comprés).

● Del 27 al 30 de setembre de 2001 se tenguèt en Cerdanha (Sallagosa, Ocejá, Ix, Puigcerdà e Lívia) un collòqui sul grand escrivièr catalan Jordi Pere Cerdà. Pr'amor de la riquesa de la reflexion a l'entorn de l'escrivièr, la lenga, la memòria, la societat e tanben de la varietat dels testimònis, amb una fòrta contribucion occitana (Robèrt Lafont, Bernat Lesfargues, Max Roqueta), esperam que veirem lèu espelir los actes d'aquel collòqui.

● Las edicions L'Horizon chimérique, a Bordèus, publican la *Lettre sur la mort de Montaigne, Le Voyage en Gascogne e Les Amours d'Aymée* de Pierre de Brach, avocat bordelés amic de Montaigne qu'establiguèt amb Marie de Gournay l'edicion

postuma dels *Essais*. Pierre de Brach fuguèt mai que mai un grand poèta de l'amor qu'òm descobrirà aici en legient sas *Amours d'Aymée*. Lo libre es distribuit en librariá per Distique.

●Lo poeta oltés Gilles Lades

ven d'alestir una *Anthologie des Poètes du Quercy* que publican las Editions du Laquet. Es un obratge de 416 paginas que presenta los autors carcinòls de lenga francesa e de lenga occitana dempuèi los Trobadors dinc'al temps d'ara, amb de notícias biobibliograficas e una revirada francesa dels poètas occitans (tres Trobadors: Uc de Sant-Cirq, Guilhèm Pèire de Cazals, Guilhèm de Durfort, e puèi a l'epòca contemporana: Joan Castelà, Auguste Quercy, Paul Froment, Perbòsc, Cubaynes, Jules Malrieu, Sylvain Toulze, Felix Castan, Henri Cayre, Joan-Jacmes Delmas). L'antologia se pòt comandar a las Editions du Laquet, rue droite, 46600 Martel. Lo prèt public es de 195 F e cal ajustar lo pòrt (21 F).

●Lo Sector de lingüística de l'I.E.O. publica

L'Occitan moderne, de Jacques Taupiac. L'obratge presenta la tèsi de l'autor sus la question de l'-e de sosteniment. *L'Occitan moderne* còsta 12 euròs + 1,22 euròs de pòsta. A mandar per chèc (chèque?) a Jacme Taupiac -La Piboleta- Sant Marçal 82000 Montauban.

●Ven de paréisser *Vignes, vins du pays d'oc*.

Vocabulaire de la langue d'oc concernant la culture, la vinification, les instruments et la boisson suivi des dictons et proverbes (avec définitions en français). Lo libre es publicat pel Grelh Roergàs, 38 avenue Tarayre 12000 Rodez (165 F + 25 F de pòsta). Mancarem pas aici de ramentar tanben lo preciós obratge d'Alan Viaut espelit en 1992 *Flor de Vinha en Médoc, paroles d'Oc du vignoble à Saint-Estèphe*.

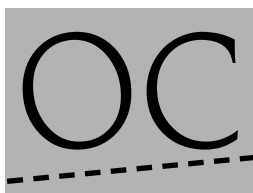
●A l'ocasion dels cent ans de l'Ecole félibréenne du Périgord

(creada en 1901 jol capèl d'Auguste Chastenet e del grand romanista Camille Chabaneau) e mai de sa revista *Lo Bornat*, Jean-Claude Dugros, responsable actual del Bornat, publica un estudi sus las primièras annadas de l'Escòla: *Le Bournat, école félibréenne du Périgord. Son histoire: naissance et envol 1901-1914*. Edicions dau Bornat, Peiriguers.

●Del 13 de decembre 2001 al 18 de març de 2002,

lo musèu Paul Dupuy, a Tolosa, prepausa una mòstra titolada "Le temps du caravagisme".

I podèm veire d'òbras d'aquels artistas del Lengadòc del sègle XVII que l'influéncia del Caravaggio foguèt determinanta dins lor produccion artistica.

REVISTA DE LAS LETRAS E DE LA PENSADA OCCITANAS

creada en 1923
per Ismaël Girard

Presidents d'onor :

Max Roqueta, Pau Castelà, Max Allier

Direccion e Abonaments :

Centre Regionau de Documentacion Occitana

B.P. 27 - 06371 Mouans-Sartoux Cedex

Tel.: 04 92 92 47 24 - Fax : 04 92 92 10 13

Mandatx totes manescrichs a

Bernat Manciet, a Trensacq - 40630 Sabres - Tel. : 05 58 07 06 56

Joan-Pèire Tardiu, As Capels, Route de Bias - 47440

Casseneuil -Tel. : 05 53 70 50 62

Conseilh de Redaccion

Directritz : Maria-Loïsa Gourdon

Baïlle Redactor : Bernat Manciet, amb Joan-Pèire Tardiu, e
Jep Gouzy (Catalunya)

Membres : Felip Angelau - Jacques Astor - Franc Bardou -
Sergi Bec - Joan-Frederic Brun - Michèu Chadeuil - Ramon
Chatbert - Joan-Pau Creissac - Dominica Descomps -Renat
Duran- Felip Gardy - Rotlan Garrigues - Dòna Ismaël Girard -
Olivier Lamarca - Joan-Francés Mariot - Bernat Molinier - Jordi
Passerat - Jaumes Privat - Alem Surre-Garcia - Pèire Venzac -
Florian Vernet - Ana Viguier

Abonament als quatre quaserns de l'an

França : 25 €

Forestièr : 31 € - D'ajuda : 50 € - Lo numerò : 6 €

I.S.S.N. 1169-2332

Publié avec le concours du Conseil Régional Provence-Alpes-
Côte-d'Azur, du Conseil Régional Midi Pyrénées, du Conseil
Régional d'Aquitaine et du Conseil Général de la Haute-Garonne